

ISBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anul I.

No. 19

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . Hortensia Papadat-Bengescu (III)
G. Rolică . . . Te văd în clipa asta'n minte
V. Demetrius . . . Tocilarul
Maria Cunțan . . . Strofe scrise pe o carte; Fire pierdută
Hortensia Papadat-Bengescu . . . Miraje (Laptele, Rozecul)
Liviu Marian . . . Sonet
Victor Eftimiu . . . Revolta lui Prometeu
Ion Al. George . . . Scrisoare
N. Davidescu . . . Interior
Eugen Relgis . . . Cântecul zidarului
Alfred Moșoiu . . . Epigramă
Maria Pamfile . . . O durere

CRONICI:

L. Rebreanu: Rvистele; *F. Șirato*: Spre o artă națională; *Insemnări*: (Cu privire la „Săptămâna lui Caliban“, Dezavuarea lui Goldiș, „Chemarea“ și idealul socialist, Impietate literară, Poșta Redacției).

Editura ALCALAY & Co.

UN L. E. D.

apare Sâmbăta

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORĂTORI:

Z. Bărsan, Al. Cazaban, G. Cair, Em. Ciomac, Maria Cunțan, Radu Cosmin, N. Davidescu, V. Demetrius, I. Dragoslav, Victor Efimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, Ion Al. George, G. Gregorian, E. Lovinescu, M. Lungeanu, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Măndru, Ion Gorun, Liviu Marian, Claudia Mișlan, Corneliu Moldovanu, I. Minulescu, D. Nanu, Maria Pamfilie, Hortensia Papadat-Bengescu, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, L. Rebreanu, Eugen Relgis, G. Rotică, Radu D. Rosetti, H. Sanielevici, F. Șirato, Al. T. Stamatiad, Alexan. drina Scurtu, G. Stratulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion,

ABONAMENTE:

UN AN . . . . . LEI 50 = ȘASE LUNI . . . . . LEI 30

Pentru învățători, profeși și studenți

UN AN . . . . . LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Administrația: Strada Sărindar No. 14
— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe timpul verei pe adresa d-lui E. Lovinescu, Fălticeni.

ULTIMA NOUȚATE

Editura librăriei **Alcalay & Co.**

RAFUIALA

SCHIȚE ȘI NOVELE

DE

L. REBREANU

Se află la toate librăriile din România Mare

PREȚUL 5 LEI

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

ANUL I, No. 19.

23 AUGUST 1919.

Hortensia Papadat-Bengescu

III

Bianca e una din fațetele literaturii d-nei Hortensia Papadat-Bengescu. În acest fel, e și unică până acum. Stăpânită de un suflu antic, nu este totuși o Tanagrină: severitatea lipsește grației. E mai mult o statueta delă Myrina. Coroplastul i-a întipărit o suavă sensualitate. Literatura noastră nu cunoaște o creație feminină mai liberă, mai spontană, — cu o mai slobodă afirmație a dorinței. Nu i se poate aduce totuși vina imoralității, după cum nu s'ar putea aduce nici statuelor goale. Emoția de artă te stăpânește mai întâi. Bianca ar putea însă ajunge punctul de plecare al unei literaturi libertine. Delă artă la factură, lunecarea e lesnicioasă.

Mai sigur, va deveni punctul de plecare al unei feminități în care dorința încetează de a fi un mister.

* * *

Lupta împotriva misterului feminin, e definirea cea mai bună ce s'ar putea da literaturii d-nei Hortensia Papadat-Bengescu... Bianca își dezvăleă numai tulburătoarea ei dorință; celelalte eroine își dezvelesc sufletul întreg. Sensualitatea e numai o singură notă; sufletul femeii e mult mai complicat... Și nu prin lipsă de complicație păcătuiesc eroinele d-nei H. P.-B. Sub orice nume, ele sunt aceiași femei unică, în care instinctele ancestrale au răzbit, subțindu-se și rafinându-se prin trecerea atâtor veacuri de civilizație; aceiași Eva modernă, care a dus până la înflorirea din urmă principiul eternului feminin; aceiași femei fragilă, produsul delicat al unei societăți bătrâne, în care nevroza a biciuit simțurile, a mărit nevoile, a înmulțit problemele conștiinței, punând în jocul

funcțiilor sufletești o înfrigurare și o subtilitate pe care n'au cunoscut o nici antichitatea, nici chiar străbunicele noastre. Misterul feminin a devenit astfel cu vremea tot mai complicat și mai insondabil; literatura feminină a ajuns și ea tot mai șoptită și mai puțin în stare de a tălmăci nuanțele și finețele.

În mijlocul acestei literaturi de taină, opera d-nei Hortensia Papadat-Bengescu e ca o rază biruitoare în mijlocul întunericului; e o imersiune violentă a principiului solar în colțuri de umbră. O sfâșiere; uneori o profanare chiar...

Nimeni n'a proiectat până acum în literatura noastră o lumină mai orbitoare asupra sufletului feminin ca d-na H. P.-Bengescu; nimeni n'a adus o putere de analiză și de pătrundere mai mare. Ochiul ei este implacabil. Sub privirea lui nemiloasă, bătaia inimei se descompune în mișcări palpabile, iar sentimentul e urmărit până în ramificările lui cele mai fine și mai îndepărtate. Inima nu mai e peștera sacră a misterelor eleusine, în care se oficiază riturile iubirei. Vălul s'a rupt. Și, sub privirea înfrigurată a spectatorului, apare gol mecanismul ceasornicului omenesc, în jocul liber al roțițelor și al angrenajelor...

Dezvelirea e cu atât mai impresionantă cu cât mecanismul sufletesc e mai complex și mai viu. Un suflet mort sau opac nu poate interesa. Numai viața și mișcarea ne opresc atenția... Eroina tipică a literaturii d-nei Hortensia Papadat-Bengescu este în continuă mișcare; sufletul ei e vibrant și impresionabil. Nu e o mlaștină stătătoare, ci o apă vie, pe care o ridică toate vânturile și o frământă toate furtunile. Suflet patetic, în care iubirea se deslănțue în uragane. Implacabilul Eros îl săgetează cu arcul lui divin. Suflet tragic, în care desrobirea din urmă a morței pândește la orice cotitură a vieții.

Nimic mai impresionant și mai nobil decât acest sbucium, peste care plutește un suflu de fatalitate antică. Iierți și frenezia și nevroza. Și o mare duioșie și milă te coprinde în fața condiției umane, care, între două neante, a creat această sublimă frământare fără rost ca o protestare împotriva liniștei eterne ce o așteaptă...

Literatura d-nei H. P.-B. nu e o literatură obiectivă. Nu crează oameni nici nu răspândește o atmosferă în care să circule viața sub forme felurite... Literatura d-nei H. P.-B. e strict limitată numai la sufletul femeii, în funcțiunea supremă a iubirii. Nu e povestirea vieții unei femei, în diferitele ei relațiuni din afară, cu amănunte, cu întâmplări. E femeia în „fața oglinzii“. E analiza incisivă a unei vieți lăuntrice extrem de bogate, dar mărginită numai la elementele principale și la reacțiunile firești ale unui suflet de femeie în fața marelui act al iubirii. Atât. Nu ni se redau condițiunile exterioare ale unei povestiri de dragoste, ci numai transcrierea aproape științifică, de o precizie și de o bogăție de date fără pildă în literatura noastră, a fenomenului însuși, al marelui mister al iubirii, izolat parcă de minereul celorlalte sentimente. De aici poate ariditatea dar și valoarea contribuției ei psihologice.

Căci nu trebuie să tăgăduim că literatura d-nei H. P.-B. este aridă.

Impotriva ei se ridică nevoia noastră latină de claritate și instinctul liniei drepte. Scrisul d-nei Hortensia Papadat-Bengescu nu e limpede: e o inextricabilă pădure de adjective și de incidente ce se învâlmășesc peste obiectul principal al atenției noastre. Nu e nici în linie dreaptă: o analiză atât de subtilă, atât de aprigă și de vehementă nu poate merge decât în cotituri prin dedalul sufletului feminin. Lipsită de compoziție și de intuiția formei armonioase și simple, această literatură oprește în pragul primelor rânduri pe mulți dintre cititori. Spre paguba lor. Căci dincolo de sârma ghimpată a cuvintelor discordante, găsim opera rafinată a unor delicate mâni feminine care din furnalul pasional al femeii a scos adevărate minuni de senzații și de sentimente, distingându-le, răcindu-le și fixându-le, cu o stăpânire, pe care nu o mai găsim în literatura noastră.

* * *

Ne îndreptăm cu siguranță spre feminismul integral. Urmașii noștri imediați vor trăi sub regimul egalității totale. E ineluctabil. Nici nu sunt motive ca să fie altfel. Principiul inegalității nu se mai poate susține. Vom avea fe-

meia alegătoare și aleasă... Nu a inimei noastre, ci a rațiunii reci. Înaintea inevitabilului, ne închinăm. Sunt însă romantici care-și închipue că numai în ziua când femeile vor avea toate drepturile își vor da seama de ceea ce au pierdut. Podoaba lor cea mai mare era tocmai în neegalitate și în lipsă de drepturi. Cu farmecul fragilității au cucerit lumea. Vor câștiga toate drepturile noastre, vor pierde însă unica armă a sexului lor: maestrea slăbiciunii. Și din ziua când cu toții fără deosebire vom fi încordați spre aceeași bucățică de pâine, stropită cu sudoare, omenirea va fi pierdut ceva din poezia feminității.

Eroinele d-nei Hortensia Papadat-Bengescu nu sunt feministe... Ar fi și greu să ne închipuim că niște Sirene ar cere dreptul de vot. Căci sunt niște Sirene. Singura lor preocupare e tumultul bătăilor inimei. Urechea fină a scriitoarei îl percepe și îl descompune, iar ochiul ei de o remarcabilă pătrundere străbate până în adâncul sufletului lor, desvelind jocul delicat al emoției. Ceva din taina feminității se scutură în paginile de analiză nemiloasă ale d-nei Hortensia Papadat-Bengescu. Deși fără nici o legătură cu revendicările feminismului de azi, acțiunea literară a scriitoarei ar putea părea paralelă prin convergența scopului: despoiarea feminității de atributul tainei.

Dar și aceasta poate fi numai o iluzie romantică, pe care o va risipi un viitor apropiat.

E. LOVINESCU

Te văd în clipa asta'n minte

Coboară'n minte o icoană, un chip ce eu l'am izgonit
 Din suflet; chipul tău, iubită, greu vinovat și osândit.
 Te văd trecând pe lângă mine, te văd în clipa asta'n minte:
 Ascunzi un zâmbet ce-l așuseși numai cu'n pas mai înainte.
 Mai mândră, mai nepăsătoare decât pe lângă alții treci,
 Par'e ar voi la toată lumea să spue ochii tăi cei reci,
 Că din albastra lor nălțime, din mândrele priviri străine,
 Nici când o rază de iubire n'a coborât până la mine.
 Ai văd trecând pe lângă mine nepăsătorii ochi, și'n ei
 Eu văd zădărnicia luptei cu inima unei femei.

G. ROTICĂ

Tocilarul

La fiecare poartă își oprește
Unealta lui pe roate și așteaptă
Bătrânul meșter; ochii și-i rotește;
Și simți ce greu spinarea și-o îndreaptă

A căpătat de lucru. De pe fața
Moșneagului, un zâmbet de mândrie,
De 'ncredere, s'adună sub mustața
De cânepă: „Săraca meserie!”

Pe un picior își cumpănește trupul,
Ca un cocor; cu celălalt lucrează,
Neconținut. Ca 'n cremene șurupul,
Cuțitele se tângue, oftează.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Strâmbat, într'un picior, cu îndârjire
Din celălalt cu sârguință mișcă:
Ii dă uneltei lui însuflețire
Și face dintr'o gresie — morișcă.

Nici mâinile nu stau; cu dibăcie
Sunt fără preget ochilor robite.
Și se 'nfierbântă lama, parcă 'nvie,
Și sar scânteii de aur din cuțite.

O, pieptul scofălcit de aplecare,
Se 'ndreaptă, în sfârșit, ca să respire!
Trosnindu-și gâtul țeapăn de 'ncordare,
Moșneagul parcă-ascultă în neștire.

Ii vâjje urechile, vezi bine!
Ii rumegă tot sunetul frecării
Oțelului de cute; roi de-albine,
Scânteile îi joacă 'n drumul zării.

Și el zâmbește mut, cu bunătate,
Icoanelor ce-i perindează 'n minte ;
Aude glasuri dulci, apropiate,
Iși vede fânclii, — moșul e părinte !

Pe ascuțiș, pe fiecare lamă
O pipăe, și își primește plata ;
La cărucior, înveselit, se 'nhamă :
„Aduce bani, avu de lucru tata !”

Și oboseala zilei lungi de muncă
Ii dă răgaz, se lasă păsuită ;
„Acasă” parcă-i o 'nflorită luncă,
Cu tihnă fără umbre, fericită !

E lume pe la porți, se cască unii ;
Pășește grabnic omul, se strecoară ;
Nu l'ar opri din cale-i nici păunii
Vestiți, ai lui Irod, odinioară.

Un automobil, la colț, năvalnic,
Se năpusti spre meșter și tocilă ;
Abia scăpară ! Sus, în ceruri, jalnic,
Plutea un aparat, ca o acvilă !

V. DEMETRIUS

Strofe scrise pe o carte

Te port mereu cu mine
Căci tu m'ai învățat
Să-mi fie dragă lumea
Cu plai nemăsurat

Te port mereu cu mine
Nu ca pe-un vis mareț
Ci ca pe-o piatră scumpă
In cadrul fără preț.

Lumina suferinței
Si ținta mea vei fi,
Dar, ce departe-i lumea
Seninei poezii...

Spre culmi ne duce sborul
Seninului avânt,
Ca să ne frângă dorul
Pierdutului pământ.

Fire Pierdută

Din zarea melodiilor divine
Și din vârtejul crudului noroc
Pătrund la mine cântece de joc...
Ascult ce spune picurarea lină.

Dar nu pătrund în lumea lor de vis,
Căci nu mai am dorinți înaripate
De un dor ce slab în suflet se mai sbate,
M'a despărțit al vremilor abis...

Strofe scrise pe cărți și pe caiete,
Miresme din pustiul unui gând
Infiorați-mi sufletul pe rând
Cu amintirea — care n'o să'ncete!

Și-mi arătați o vatră pentru care
Nu s'au găsit stăpână 'ntre femei,
Un leagăn gol, care la umbra ei
Pustie-i legănat de vre-o cântare.

Nu judec râsul nici vârtejul vieții
Cu patimile lui... Am priceput
Că sufletul în lupte n'are scut
Mai trainic ca avântul tinereții.

De-un caval al meu din zile bune
De un cântec înțeles mă prinde dor,
Ce mi-a rămas din sfântă lumea lor,
O lacrămă ce pică grea pe strune.

MIRAJE

Laptele.

...Și îți spuneam — zise femeia aceluia care o asculta cum nu sunt „mamă,” și cu toate astea simțeam, deși fără îndreptățire, că nu se poate să nu fiu și eu mamă cași firea, nuna genetrice!

Ca să-ți spui că nu sunt mamă îți mărturisiam că nu aș lăsa niciodată prunc să-mi atingă sânul și aș goni din el isvoarele laptelui, socotind că sânii sunt numai urne păstrate neatinse amorului necunoscut pentru necunoscute taine.

Și mă gândeam cum să-ți spui că cu toate astea, de oarece sunt toată femeia, trebuie deci să fiu și mamă.

Atunci mi s'a arătat un drum și o odihnă... Arșiță... trudă...și popas pe o stâncă la sfârșitul lumii. Noi doi eram drumeții și popositorii în uscăciunea timpului, la marginile locurilor.

Îți era sete cum n'a mai fost cuiva și foame, și împrejur stăpânea seceta neîndurată, și tu mureai de sete și de foame.

O durere și o putere s'au ridicat atunci în mine care erau așa de tari încât simțeam că trebuie să se săvârșească o minune. Incordarea vieții era așa de mare în mine, ca și cum natura necuprinsă eram chiar eu și trebuia să mă sfărâm și din mine să isvorească hrana ce-ți trebuia ție ca să trăiești. Ție pruncul naturei și deci al meu, acum că eu eram însăși natura.

Ceva se petrecea în mine mai mare decât mine... și atunci în pustiul sterp minunea s'a săvârșit și am aflat că port în mine — fertilitatea.

Din sângele meu răscolit, instinctul uriaș al iubirii a născut maternitatea, și din mila ei, a făsnit un sfânt izvor de lapte... și tu ai mâncat și ai băut.

Am văzut că Lumea — Viața — Firea — e Femeia... și fără de ea omenirea ar fi un prunc isovit care ar muri de foame și de sete.

Așa am știut că aș putea fi și eu mamă, și ți-o spui ție — dar păstrez înainte ființa mea neatinsă pentru necunoscute taine.

Norocul meu.

Dă-mi norocul meu în mâini, ca să-l arunc în Mare!

... Fiindcă am alergat după el și nu l'am găsit, și când a venit la mine nu mi se supune...

...Fiindcă e și nu-l am... și mai bine nu era!

Norocul meu necunoscut după care mă duceam pe roata secundelor călătoare ale vieții căutându-l încă până la sfârșit, și murind încă cercelătoare.

... Fiindcă era plăsmuit norocul meu frumos și mi-a eșit

în cale, și cum l'am întâlnit, un munte a crescut pe care nu-l poate dărâma ca să mă leg cu el nici fierul voinței mele, nici focul iubirei mele.. Dă-mi-l în mâini.

În mâini l'am ținut și nu am decât urma lui înlipărită pe mâini.. Dă-mi-l ca să-l înec singură.

... Când se naște un prunc și e hotărât să nu-ți trăiască și întrebî firea de ce l'a născut... și nu-ți răspunde! Il ucizi tu singur ca să nu mai fie glasul lui care suna în tine fără glas, și mâinile care te atingeau fără atingeri.. și sângele care se amesteca cu al tău fără amestec...

Vorbele.. mâinile.. și gura care era pecetia credinței.

Dă-mi-l! — Cu mâinile să-lucid fiindcă mâinile lui mi-au născut și ucis fericirea. Să nu mai fie!

Să plâng cel puțin ceace nu se poate.. Să nu mai știu că undeva trăește norocul meu.. și eu nu mai trăesc fără el..

Norocul meu fiindcă era plăsmuit... norocul meu frumos... norocul meu fiindcă-l știu... Ține-mi-l!

...Nimic să nu-l atingă!... Eu să mor sperând că-l voi mai strânge în brațe... Și el să trăiască...

...Dă-mi norocul meu în mâini.. să mă arunc cu el în marea vie a vieții!

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SONET

Când văd cum tot norocul mi se irosește

Ca'n fapt de foamă frunza ofilită,

Inchid trudit pleoapa obosită

Și-ascult în juru-mi viața cum vuesește

Asemeni unei mări cu unda răsvrătită

Ce veșnic urcă, veșnic se coboară.

Ascult înflorat a ei fanfară

Și simt cum biata-mi minte obosită —

O barcă solitară 'n larg pustiu de valuri —

Zadarnic luptă calea să-și găsească

Spre-a fericirii înflorite maluri.

I-e scris în valuri moartea să-și primească:

Se sbate-o clipă-două desperată,

Ca'n bezna rece pururi s'odihnească.

LIVIU MARIAN.

Revolta lui Prometeu

(Prometeu, care-a furat focul din cer, e 'nlănțuit de zei pe un pisc stâncos. Herakles îl scapă. Mâniat, Zeus stârnește jurtuna împotriva lor. Prometeu, cu inima plină de fericire, vede un foc în jurul cărui stau oamenii, cărora le dusesese scântea divină. El s'apropie și cere oamenilor un colț lângă focul lor, ca să se 'ncălzească. Dar oamenii nu vor să-l primească, îl gonesc, îl amenință cu bâtele... Și Prometeu își plânge bisul pierdut...)

Și iată deșteptarea din visul de-altă-dată !
 Mai bine stam deapururi pe stânca blestemată !..
 Mi-ar fi părut, încaltea, că pe când eu mă sbat
 Răsare 'n lume floarea din si-fletu-mi curat !
 Aș fi crezut că omul găsește 'n fericire
 Universala pace și-a fraților iubire..
 Mai nobil ca pe vremea cavernelor, mai blând
 Și iată-mi-l acuma mai rău de cât orcând !
 E mai frumos, firește, mai mândru ca 'nainte
 Dar, vai, ce suflet josnic se-ascunde 'n el ! O minte
 Mai limpede ca'n vremuri — cuvântu-i curge lin
 Dar țipă îngânfarea-i, prostia lui din plin,
 Deșărtăciunea, ura și dragostea de sine..
 Și mintea lui începe abea, să se 'nsenine !
 Ce-o fi când tot ce-ascunde 'n suflet va țâzni ?
 Ce-o fi când o să aibă pământuri noi și mii
 De vite și corăbii și care, temple, case,
 Palate și orașe, armate numeroase ?
 Pe cine va întrece cânt Zeus e întrecut
 De-acuma ? Ce visează ? Ce tron necunoscut ?
 Ce poate noi, ce nouă nerecunoștință
 Clocește viitorul în oarba-i neființă ?
 Eu mi-am lăsat iubirea și-al gloriei parfum
 Eromeni și mama țărnite sânt de-acum..
 Vam spus de mult adio serbări olimpiane,
 Satiri glumești și nimfe și muze diafane,
 Harpegii și extaze sub cerul selenar,
 Ospețe, roze roșii oh ! cupe de nectar,
 Vam spus demult adio... Și pentru cine ? Iată !
 Eram un zeu puternic și-acuma sânt o biată
 Ruină... zdreanță... prinză strivită în noroi !
 Naș fi crezut aceasta, prieteni, dela voi !
 Nu, om ! ești falnic astăzi — mă 'nchin mândriei tale..
 Dar ce erai 'nainte de-ași fi eșit în cale ?
 O broască uriașă, un șap s'îrind pe stânci,
 O cârțiță bărboasă lărându-se pe brânci.
 Și eu te-am smuls din tină, te-am dat ca rege firei,
 Ți-am pus în ochi surâsul și fulgerul gândirei
 Și te-am slăvit asemeni unui prieten zeu..
 Și, tu, numai disprețul i-aranți lui Prometeu ?

*Dar n'ai văzut pe trupu-mi atâtea răni primite
 În cinstea ta și coapsa-mi, picioarele-mi strivite
 Și mâinile străpunse și trupul sfâșiat
 Și carnea măcinată, și sângele vărsat
 Spre fericirea voastră? Nu ți-e deajuns aceasta?
 Mai vrei să dai în mine și tu, să-mi spinteci țeasta?
 Ah! Câine! Câine! Câine!... (cade pe o piatră și plânge
 cu capul în mână)*

Ce vis spăimântător!

(cu ochii la cer)

*Ești tu timit, o Doamne?... Te simți învingător?
 N'ai fi visat vre odată, pedeapsă mai cumplită
 Pentru nefericitul cu mintea răătăită
 Care-a 'ndrăsnit să'nfrunte cerescul tău cuvânt!
 Iertare! Indurare!... Cu fruntea la pământ,
 Cu inima învinsă înalt această rugă!
 Voi fi d'aci 'nainte cea mai umilă slugă...
 Mărire ție, Doamne!... Am fost nebun!... nebun!
 Cu fruntea în țărână--, Stăpâne—mă supun!*

VICTOR EFTIMIU

SCRISOARE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nu blestema! De curge sânge,
 Iubita mea, a curs și alt'dată,
 Și brazda înmuiată 'n sânge
 Ți-a dat o gură sângerată.

Nu blestema! Din lutul celor,
 Care muriră mai 'nainte,
 Hrănești frumosu-ți chip de soare
 Și-ți faci frumoasele vestminte.

Și ochiul tău de ce cu rouă,
 Văzând pe morți, s'a 'mbrobonat?...
 O, România asta mică
 Câți morți la sân n'a adunat!

Ei ne vorbesc, ne poartă pașii,
 Pe drumurile sângerate,
 De pun în brațul nostru trăznet
 În piept pun răni nemăsurate

Și rana roșie, fecundă,
 Ori ochii albi ai celor morți,
 Li porți în ochii de agată
 Și fața lor pe-obraz o porți.

INTERIOR

Dinah dădea conversației o viață aparte.

Răspunsurile erau însoțite de un surâs policrom de nuanțe.

Ar fi fost întrebătoare, dacă nu ar fi fost afirmative, și ar fi fost ironice dacă nu ar fi fost duioase. Vorbea totuși fluid, limpede, simplu. Frazele aveau însă jocuri de românească rafinată de un japonez de geniu, și imagini în afară de repertoriul obișnuit. Părea un primitiv familiar cu științele naturale, cunoscător al picturii, obișnuit cu cazuistica, amator de bomboane și de păpuși, și pricepător adânc al tutulor tainelor dragostei. Șerban găsea astfel prilejul să-și pregete vorbele. Prefera să asculte și să urmărească salturile capricioase ale imaginației partenerei sale.

O clipă, totuși, de tăcere.

Sedeau amândoi într'un salon somptuos ca un interior gigantic de cufăr oriental. Odaia lăsa impresia unui lucru voit. Se simțea în ea dorința creerei unui refugiu. Viața, schimbată treptat treptat în otravă, se strânsese aci picătură cu picătură, cenușa tutulor năzuințelor zădărnice se transformase, fir cu fir, într'un decor adunat și făcut cu multă minuțiozitate.

— Ce privești așa, Șerban ?

— Gravura asta. Mi se pare ciudată ideea din ea. Isus plânge deasupra unei gropi. Dedesubt comentariile sfântului Fulgențiu asupra evangheliei lui Ion : « Crist nu a plâns, după cum au crezut Iidovii, pentru că prietenul său murise, ci a plâns pentru că urma să cheme la ticăloșiile vieții un suflet iubit ».

— Adevărat. E ciudat. Se potrivește însă cu interiorul. Intreg salonul e lipsit de viață proaspătă. Lipsește din el, de pildă, parfumul și florile.

Șerban arată în glumă niște flori de pe covor. Țesătura era veche și foarte ștearsă. Dinah se ridică și răspunse repede :

— Adevărat ; uitasem de ele. Sânt însă moarte, pictate pe covoare. Mi se pare câte-odată că și eu sunt pictată pe covoare, moartă, și că năluci tot atât de moarte ca și mine, trec neconștient de-alungul zidurilor.

Se lipi apoi de zid, și urmă :

— Ca acum de pildă ; ca totdeauna. Poate că eu încă nu snt decât o nălucă sleită de zid. Trupul meu, învăluit în cutele de fier ale unui somn de crisalidă, dospește, printre florile de lână, nădejdea unei strălucite renașteri. Spune!..

Șerban căuta ceva îndoelnic, și răspunse pe un ton de prelat, onctuos, fin, cercetător. Se temea de a porni fără să știe mai întâi precis încotro trebuie să meargă.

— Totuș sunteți mai vii așa ; florile de pe covor și cu tine.—
Moarte.

— Vii ; ca o idee de vii. Coborâți astfel ca imaginile însuflețite ale vieții. Ai băgat de seamă că noi trăim mai mult cu mintea de cât virtual. Te desprinzi atunci ca imaginea, de pildă, a Sulamitei

din paginile iluminate alei unei biblii vechi, sau cobori diu înălțimile Libanului, privești depe creasta muntelui Aman, și în cavernele leilor sau ale leoparzilor te odihnești.

— Mulțumesc. Găsești că viața e numai imagini. Eu prefer să es cu adevărat de-alungul, de pildă, al aleelor de mesteacăn respectos și solemn. Să merg, recunoscătoare copacilor, în acord cu lelegănarea ramurilor lor întinse, și să ascult cântecul de orgă al frunzelor lor înclinate de vânt, să deosebesc poate sunetul frunzelor de sus de al celor de jos, spusele stejarilor, ale plopilor, ale brazilor. Aceasta încă, e, dacă vrei, o imagine, iată; are însă avantajul unei posibilități, și e vic.

Apoi tăcură. Ședeau alături pe o canapea și-și exasperau reciproc curiozitatea cu somnul ipocrit al simțurilor adormite de morfina jocurilor de inteligență. O pisică de marmoră își tolănea lenea voluptuoasă pe un soclu metalic. De-asupra și într'o parte era o foarte veche și ciudată icoană românească. Reprezenta coborârea de pe cruce, Isus, susținut de umeri, părea că se clatină sub povara cine-știe căror păcate și că se bucură ispășitor de coborârea lui în groapă. Șerban își îndreptă ochii spre ea. Desemnul și coloritul, aspre și barbare, se desprindeau în impresii contrazicătoare.

Dinah, luând pe Șerban, se opri în fața ei.

— Asta e, într'adevăr, frumoasă. Are ceva de parodie și în acelaș timp, de paradă. Dureros însă și penibil ca sughițul unui bețiv. Cristosul acesta pare unu atârnat mort, pe cât Le ameză lude a fi mort; de sigur că nu așa va mai învia.

Șerban își lăsase, surprins de intensitatea impresiilor, ochii asupra Dinei. Mâna el urmărea liniile și grupările din icoană, și, cu mișcări repezi, însoțea explicațiile; umbra brațului șerpuia, astfel, pe luciul unei mescioare de abanos și se lungea, se întindea, și, cu un înțeles adânc parcă, dispărea din când în când într'un chip drăcesc aproape. Răspunse totuși fără să și priceapă sensul cuvintelor, prostește :

— Ba va învia. De ce tocmai așa să nu învieze?

— Unde te uiți însă; nu ascuți?

— Iți urmăream pe masă umbra brațului.

— Lasă umbra brațului și observă cum aceste două tablouri se completează. Isus plânge în cel dintâi când e să dea viață unui mort, iar în cel de al doilea, în vremea ducerii lui spre groapă, poartă pe figură bucuria unei morți, sfârșite, binevenite.

— Tocmai pentru asta va învia. Frenezia cu care moare, când găsește că nu mai are la ce trăi, va fi germeul de viață atunci când va afla un nou imbold de existență. Christ, cu moartea și cu învierea lui, e cea mai vie icoană a sufletului omenesc.

— Poate.

Se așezară apoi din nou pe canapea. Gânduri aproape la fel răscoleau imagini izolate. Un han pe jumătate dărăpănat se ridică la răspântia unui drum. Toată lumea intra și toată lumea eșea. Gânduri de tot felul treceau prin el. Era însă mai puțin plin decât cel din Bethleem. Din când în când rămânea și câte o cameră goală. Hangiul

o curăța, o ștergea, schimba cearceafurile pe pat și aștepta o clipă oaspele cel așteptat. Știa el că va veni. Crucificarea și moartea de mai târziu, erau lucruri fără prea multă importanță; principalul era siguranța că după aceea va învia. Povestea e veche și nu pare că s'a sfârșit încă.

Șerban izbit de aceste frânturi de imagini izolate, privea ca de departe spre Dinah. Inuserase și, în semi-obscuritatea asta, înfățișarea ei căpătase proporții fantastice. Erau șuvițe de păr lung și tentacular, era un corp lung și fluid ca niște vegetații de apă; materii de gresii rare ondulau ca algele; nisipul de aur al solzilor se întuneca; nuanțele pietrelor nostalgice distilau culori depărtate; veninul arzător al smaraldelor, doliul irișilor mov și orgoliul sângeros al rubinelor picurau viața lor topită prin atmosferă.

Dinah observă cu de-amănuntul pe Șerban. Privirile îi urmăreau aproape gândurile. Era târziu. Se ridică ușor de pe scaun și-și întinse mâna. Șerban, atunci, se scutură și întinse mâna. Trebuia să plece. La despărțire Dinah îi răspunse, insinuant.

— Ai avut dreptate. Poate că tocmai asta va învia mai degrabă.

N. DAVIDESCU.

Cântecul zidarului

I

*De sus, pe schelele ușoare,
Orașul îl cuprind întreg,
Confuz, masiv — ca și o stâncă
Ce-a fost ascunsă'n noapte-adâncă,
Și care s'a ivit sub soare
Prin străduinți de mii de ani —
Incet, neînfrânat și sigur —
Prin forța micilor titani.*

*Luciri de far în vârf de turnuri
Par frunți ce iradiază Gândul
Ce jos, în încăperi febrile —
Prin gesturi multe și agile —
Se'nfiripează'n noi contururi.
Și străzile neistovite,
Intrețesute ca o plasă
De râuri turburi și robite,*

Iși poartă valul omenesc,
 Imprăștiindu-l pretutindeni:
 Acolo unde-i trebuința
 Și unde-așteaptă suferința,
 Acolo unde se călesc
 Avânturile năptuirii
 Și unde moartea e hrănită
 Cu viața pură a jertfirii.

Iar zărilor sunt străjuite
 De coșurile îndrăznețe
 Cari prin tăria eterată,
 Suflarea grea, întunecată
 A muncii pururi nesfârșite,
 O risipesc, o limpezesc,
 Topind-o în eternitatea
 Spre care cei de jos râvnesc.

Și atâtea (sgomote) utile Library Cluj
 Unite's într'un imn armonic.
 O, glăsuirea pământescă
 Spre muta liniște cerească!
 Spre'nfinitățile subtile
 Se'naltă, vastă, rugăciunea
 Orașului ce pătimeste
 Și își slăvește Creațiunea...

II

Și-aci, pe schelele ușoare,
 Din zori de zi și până'n seară,
 La zidul meu lucrez cu spor.
 Când păsărelele în sbor
 Cu-aripa lor mă înfloară,
 Eu simt prăpastia sub mine.
 Și cât de'nalt e încă cerul,—
 Dar munca mea mă ține bine!

O cărămidă, încă una!
 Și fără greș mi-e verticala,—

Materia se urcă'n spațiu
 Sorb vântul rece cu nesațiu, —
 Și nu mi-e teamă când furtuna,
 Din depărtările sihastre,
 Se luptă cu un lucru greu
 Ce năzuește către astre.

Gemând prin schele vibrătoare
 Și-urlând printre etaje goale,
 Furtuna îmi încearcă truda...
 O cărămidă, încă una!..
 Și cântecele 'mi pier ușoare,
 Sunt spulberate printre nori,
 Dar nu sunt singur — căci de jos
 Orașul mi-e îndemnător.

O, truda lui e veșnic nouă,
 Și fiecare ceas al zilei
 Îi dă nuanțe telurite
 Și întrupări nebănuite, —
 Iar munca mea-i deasemeni nouă!
 Și zidul urcă! — Până unde?
 — O, întrebarea de'nserate,
 Când tot orașul mi se ascunde

Sub noaptea sa cu stele mari! —
 Și când cobor din cerul meu
 Spre odihnirea ce m'așteaptă
 Cu mii de daruri, — după fapta
 De om voios, cu gânduri tari, —
 Atunci eu îmi răspund: Mai sus!
 Eu mâine zidu-l voi măști..
 — Dar până unde? — Tot mai sus!

Mai 'nalt că turnurile toate
 Eu vreau să-mi uic avântul tânăr,
 Privirea să cuprindă o zare
 În fiecare zi mai mare, —
 Și'n slăvi visarea să mă poarte!

*Și triumfal să-mi sboare cântul
Pe unde pasărea nu sboară;—
Orașul meu să-și aibă axa
In jurul căreia să-mi pară
Că se'nvârtește'ntreg pământul!...*

EUGEN RELIGIS

EPIGRAMĂ

Lui George Anonimu.

*Toți spun că vrei s'atingi sublimu
Când azi ești George Anonimu*

*Dar ce-i mirare Doamne sfinte?
Așa ai fost și mai 'nainfe.*

ALFRED MOȘOIE.

O DURERE

În dimineața aceia ploioasă de Noembrie străzile murdare for-
foteau de lume.

Era curiozitatea care eșea să se sature de priveliștea rară și
dureroasă a năvălitorilor intrați în cetatea Bucureștilor.

Erau streinii cari adăpostii atâta vreme la noi, fși plimbau
acum îngâmfarea că ai lor au izbutit să ne umilească, erau nepăsă-
torii, cari dădeau din umeri, indiferenți la tot ce ce petrecea în jurul
lor și și erau și cei cu credința neclintită în sfârșitul bun al răs-
boiului nostru.

Am văzut pe unul dintr'aceștia privind soldații învingători cu un
rânjet de ură năprasnică, luminat de nădejde. În ochi avea neputința
furioasă și măreață a leului chinuit într'o cușcă.

L'am revăzut apoi pe marginea trotoarului, drept, neclintit, re-
luându-și fața liniștită a omului care știe ce așteaptă.

Au fost mulți de aceștia printre acei cari perduseră nădejdea.

Prin bura de ploae rece, treceau mereu soldații streini, uzi și
tremurând.

Camioane grele sguduiau străzile, clătinau casele, țipând cu
semnalele lor asurzitoare.

Caii purtau călăreți așa de drepti în șea, că i-ai fi crezut cres-
cuți acolo, pe cal, de când lumea.

Undeva, pe strada principală, cânta muzica vreunui regiment
intrat proaspăt.

Pretutindeni numai străini, soldați bulgari, turci, nemți în uni-
forme care de care mai ciudate.

Coifuri cu vulturi gata să sboare din vârful capului, altele cu
o emblemă drept-unghiulară; capele cu cocarde ca a rușilor și fesuri
și căciuli, toate se amestecau, înstreinându-ne înfățișarea străzilor, a
orașului nostru fihnit.

Fețe palide priveau de la ferestre, ochi nedormiți de grijă se
furișau printre perdele.

Deodată, în lumea aceia împetriștată, un copil țipă: — Uite, Români!

Erau ai noștri. Trecea primul convoiu de prizonieri.

Dușmanul în orgoliul lui nemăsurat, aducea după sine carul învinșilor de o clipă.

Erau Români noștri! Țărani prăpădiți, galbeni, cu hainele din cari se scurgea ploaia; orășeni cu o urmă de eleganță în cizmele croite bine, dar înoroiate până la genuchi; toți treceau cu spinările încovoiate sub rușinea de a călca robi pe pământul țării lor.

N'am văzut fața nici unuia, n'am recunoscut pe nimeni.

Șirul de lume care se scurgea pe trotoare, se 'nvălmăși.

Unii grăbiră pașii, ca să lase în urmă priveliștea aceasta umilitoare și dureroasă, alții dispărură la colțuri de stradă.

Streinii, și-i puteai lesne recunoaște, se opriră în loc, ca să privească spectacolul, iar soldații învingători avură o tresărire de mândrie pe fața lor rece de îngâmfare.

Din toată lumea care se întâmplase în clipa aceia pe stradă, un singur om, mi-a rămas în minte.

Era un bătrân, un pensionar poate, un biet om înalt și slab, cu părul așa de albit, că aproape îi înfrumuseța fața răvășită de bătrânețe.

Rămăsese locului nevoind să-și creadă ochilor.

Figura lui era așa de dureros surprinsă, că toți mușchii i se mișcau într'un Ujoc ciudat și nu știam ce îl va face, jva râde, sau va plânge.

Scăpase umbrela din mână și acum stropi mari îi udau pălăria, i se scurgeau pe haine, îl învăluiau, îl zăpăceau, bătându-i obrajii în tremur.

Dar nimic nu-l făcu să se miște de pe marginea trotoarului.

Cura lui murmură ceva, nu știu o rugă sau un blestem, căci buzele i se mișcau repede, convulsiv.

Prizonierii treceau mereu, triști, nenorociți sub hainele lor ude și sub atâția ochi cari îi ținteau.

Când ultimul trecu, când ultima coloană se deșiră în depărtare, bătrânul tot mai sta pe marginea trotoarului cu umbrela la picioare, cu pălăria șiruindu-i de apă, tremurând tot.

Deodată, durerea lui isbucni, cum isbucnesc durerile sgomotoase ale copiilor.

Îș acoperi fața cu mâinile și plânse cu suspine, sgduit tot de o desperare adâncă, nepăsător de lumea care îl înconjura.

Trupul lui slab se încovoia, se lupta cu o durere covârșitoare.

Și acolo în stradă, pe urmele umilițiilor cari o străbătuseră, lacrămile lui se amestecaseră cu ploaia cernută fără încetare din cerul întunecat.

Cineva îi dădu umbrela, îi îndreptă pălăria și-i ajută să meargă.

Și atunci, privindu-l cum se depărta, șovăitor și sgduit încă de sughițuri, am început și eu să plâng, nu pentru aceia cari se pierdeau la colțul străzii și cari duceau cu ei tot ce ne era mai drag și mai sfânt în acea clipă, ci pentru durerea curată și măreață a acestui bătrân.

MARIA PAMFILE

Liniște

Tăcerea crește aiurând,
Eu tot mai dus mă simt... Tăcere
O rază'mi fulgeră în geam
Și pierde...

Așa cum stau, cum toate tac,
Cum nu mai știu de rău și bine
Cum însă-și inima-mi tăcu,
Cum nu mă mai gândesc la tine

Si cum apusul cade lou
Pe dealuri verzi și peste ape —
Mă simt murind... Nu-s fericit,
Dar sunt de pace mai aproape.

ION AL. GEORGE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SPRE IDEAL

Corăbier stă sufletu-mi la prora
Corăbiei ce-mi cată idealul,
Și'nfrigorat scrutează marea, malul
S'ajungă înaintea tuturor.

Când clipa trece, el pășește valul,
Și-un stol de clipe zămislește ora,
Și-un pumn de ore-aprinde aurora,
Ce fulgeră pe valuri ca pumnalul..

În jocul de lumină și 'ntuneric
Trecură ani și visul cel feeric
Rămâne o dorință-a tinereței...

Rătăcitor, spre zarea care minte,
Sărmanu-mi suflet merge înainte,
Căci țărnu-lui e însuși țărnu-l vitei.

ALFRED MOȘORU

CRONICA TEATRALA

Revistele.

Bântue de câțiva ani în București furia revistelor. Iarna-vara, dar cu deosebire vara, sunt spectacolele care au cea mai mare căutare. Artiști, autori și antreprenori de teatru se aruncă cu patimă în domeniul revistelor; toți sunt siguri de câștiguri fabuloase și grabnice. Se face, mai mult sau mai puțin pe nesimțite, o dezertare de sus în jos, cu toate nedumeririle triste ce le produce o asemenea coborâre în gustul publicului mare. Artiști, care erau pe calea progresului și cărora le strălădea un viitor frumos în teatru, cuprinsi brusc de lăcomia banilor și a succeselor ieftine, pogoară fără pă sare câteva trepte — artiștii de reviste. Autori promitători, cu nume simpatice în literatura cum se cade, se încearcă, întâi în glumă, să ticluiască o revistă, înca ează tantieme grase și rămân definitiv — revuiști. Oameni de afaceri teatrale serioase, care până eri aveau ambiția să înjhebeze între rinderi artistice, azi nu mai visează decât reviste, cât mai picante, cât mai decoltate, cât mai ne-roade, fiindcă numai revistele produc bani și glorie...

Fenomenul este, dacă nu îngrijitor, desigur straniu. Să nu uităm că revistomania nu s'a răcit nici chiar în timpul războiului, când frații, fiii sau părinții spectatorilor și ai actorilor înfruntau toate primejdiile în primele linii de foc. În vremea celor mai crâncene lupte dela Siret, la București se jucau în câteva grădini reviste. În apauzele mulțimii, și la Iași asemenea. Asta se zicea că însemnează cum că viața își urmează cursul ei în ciuda războiului. Se poate; dar mai curând cred că însemna o cumplită scrântire sufletească...

Dar la urma urmelor, astea sunt considerații sentimentale. Faptul pozitiv este că revistomania bântue. Si un fapt nu se înlătură cu lamentări. De altminteri ar fi și temerar să vrem să înlăturăm ceva ce se cere. Ar fi ca și când ai vrea să convingi publicul să nu mănânce sau să nu se plimbe. Ceeace s'ar putea încerca ar fi să se îmbunătățească spectacolele acestea căutate, ca să servească măcar indirect cultura românească.

Aceasta desigur s'ar putea dac'ar fi bunăvoință din partea celor ce produc revistele. S'ar putea chiar fără ea, prin îmbunătățirea lor, să sufere afacerea.

Ceeace ar putea face întreprinzătorii acestor spectacole ar fi să formeze spectatori, să consilie un popas spre reprezentațiile teatrale adevărate.

Ca să îplinească menirea aceasta n'ar trebui decât să nu se mai coboare din ce în ce mai mult spre varieteu, să rămână într'adevăr la reviste. Revista ar fi, sau a fost, un fel de operetă de actualitate. Deci tot un fel de teatru, inferior, nici vorbă, dar teatru. Ar trebui să aibă cap, coadă, adică un crâmpel de acțiune sau barem un fir roșu care să însăleze în ceva de înțeles actualitățile disparate. Fiind teatru, oricât de slabuț, ar contribui cu mult-puțin la înmulțirea iubitorilor de teatru. Cel ce a mers de câteva ori la operetă, a îndrăgît teatrul și mâine-poimâine va merge și la o dramă, barem din curiozitate...

Revistele românești însă — afară de două-trei în răstimp de cinci șase ani — sunt spectacole de varieteu de cea mai inferioară speță. O întrecoare de picioare goale, trivialități poreclite spirite, necuviințe numite ironii, toate fără nici un șir, alandala, cum trăznește prin cap cuiva... E firesc ca asemenea producții să nu îndrepte pe nimeni spre teatru, ci să ademenască lumea spre varieteurile sadea. Ba spectatorii revistelor noastre nici chiar cu varieteurile obișnuite nu vor mai fi mulțumiți, fiindcă nici un artist de varieteu n'ar îndrăzni să debeatze pe răspunderea lui o grosolanie pe care un artist de revistă o defaliază triumfător și fără răspundere...

Ceeace s'ar cere deci revistelor, spre a și îndreptăți existența, n'ar fi mult. Ar trebui numai puțină bunăvoință. Dar poate că bunăvoința lipsește?

L. REBREANU.

CRONICA ARTISTICA

Spre o artă națională.

II

Prin preferința publicului pentru peisaj se exprimă, poate, regretul omului pentru pierderea paradisului biblic.

Regretul omului cultivat, desigur, căci e un fapt în general constatat că omul primitiv nu apreciază produsele naturii decât în raport cu utilitatea lor. Farmecul peisajului nu e simțit decât de sufletele delicate care prin contemplarea frumuseților naturii își exprimă dragostea lor.

Dragostea pictorului pentru natură trebuie însă să fie mai intensivă. Ea se poate compara numai cu dragostea naturalistului care caută să cunoască misterele naturii cercetându-i fenomenele. Pentru pictor aceste fenomene sunt: volumul, forma, spațiul, culoarea, atmosfera, lumina și efectele influenței lor reciproce.

Ca să ajungă să cunoască jocul acestor corelații între fenomenele naturii e nevoie de un contact permanent între natură și artă. Și numai trăind izolat în mijlocul naturii va ajunge să o cunoască și să ia în fața ei o atitudine de stăpân sau sclav, după temperament.

Așa au trăit *Rousseau, Corot, Diz, Daubigny, Dupré, Troyon, Millet, Charles Emile Jaques, Roza Bonheur, Segantini* cum și eroii impresionismului *Cezanne, van Gogh, Gauguin*, ca să numim numai câți-va, și trăiesc alții azi, o viață rustică în mijlocul naturii. Așa s'a întâmplat că s'a putut vorbi, într'o bună zi, de un *caracter fizic și individual național* al peisajului, cum până la ei se vorbea de caracterul fizic și național în reprezițarea indivizilor.

Nu mai așa a fost posibilă nașterea unei arte pământene autohtone — la alte popoare cu înțeles teluric, iar peisajul să-și câștige — la un moment dat — dreptul la existență ca tablou, prin sine și pentru sine, unde până aci servește numai de mediu unei scene ce s'a petrecut în mijlocul naturii. Peisajul fiecărei țări, în sens mai restrâns al fiecărei regiuni, își are *caracterul* său distinctiv, condiționat de situația sa geografică cât și de natura solului și vegetației sale. Reprezintarea acestui *caracter special și individual*, prin înlăturarea a tot ce e accidental, a născut în toate țările, cu o reală cultură artistică, acea minunată artă căreia germanii i-au zis *Heimatkunst*...

Peisajul cultivat de orașean, om cu altă psihologie, va fi peisajul cu caracter cosmopolit. Va fi exprimarea dragostei de natură a vilegiaturistilor care odată pe an — când sunt pictori — cu pensula — se simt obligați să exclare în fața naturii „Ah, ce frumos!“. Aflându-se întâmplător în mijlocul naturii, odată sau de două ori pe an — cu ocazia unei expoziții ce urmează a se deschide în curând — pictorul e în căutarea unui „motiv“, vederi de cărți poștale ilustrate, pe care le va alege în sens de agrement. „Motivul“ odată găsit va fi exploatat în spre cele patru puncte cardinale și chiar intercardinale. Cu atât mai sigur va fi succesul cu cât publicul — căruia tot el i-a făcut cultura artistică prin opera și graiul său — gustă și el arta ca un agrement, mai ales geografic. Spre obținerea succesului artistul va face „sacrificii“ și va porni în Wagon-Lit și în goana trenului în lumea largă, spre tărâmurile repute și consacrate prin operele măștrilor străinii, mari și mici, ca depozitare de asemenea motive: Midi, Bretania, Venetia, Sicilia, Spania, Marocul și Egiptul, chiar și Japonia vor fi puse la egală contribuție. Cei mai lipsiți de mijloace bănești se vor mulțumi cu Turtucaia și Balcic.

Un pictor înamorat de culoare îmi va răspunde că rolul pictorului este de a face cu culoare, frumosul, cu ajutorul pensulei. Aceasta ar fi un raționament artistic nu lipsit de rafinament intelectual, la a căruia realizare însă s'ar opune, ertați-ne prozaismul, situația geografică a țării noastre Țara noastră n'are caracter insular și nici măcar peninsular, apa

nu scaldă cea mai mare parte a coastelor sale; nici munții noștri nu au altitudinea regiunilor pronunțat alpine. Toate acestea sunt condițiuni care ar influența atmosfera, și în sens optic, proprice speculațiilor coloristice. Și-apoi lucrările maștrilor *coloriști* străini nu pot fi egale de noi, căci ei au în sânge, prin tradiție, cultul meșteșugului și rafinamentul artistic al unor rase ce lucrează de secole la perfecționarea culturai lor artistice.

Atunci? Atunci să ne întoarcem din drumul greșit și să o luăm dela capăt. Nimenea n'a încercat să clădească un edificiu fără un solid fundament anghular, fiindcă bunul simț n'a dispărut din lume, cum pare că ar vrea să dispară din artă. Deci să vorbim o limbă artistică nouă, potrivită aptitudinelor noastre, să o vorbim neîndemănatec, dar emoționant și să facem ceace *numai noi putem face* și prin noi înșin-ne, să zugrăvim adevărata imagine a vieții în toate manifestările ei, a locurilor și a țării noastre.

F. ȘIRATO

INSEMNĂRI

Cu privire la Săptămâna lui Caliban.— De oare ce m'am folosit în mai multe rânduri de evocarea simbolică a lui Caliban, tin să declar că *Săptămâna lui Caliban* nu e scrisă de mine. S'a publicat în lipsa mea și cu aprobarea prietenilor ce se ocupă cu atâta desinteresare de *Sburătorul* pe timpul verei. Deși-i pretuesc verva și spiritul, cred că această cronică din No. 17 aduce o notă de șarjă împotriva unor oameni cari prin marile lor calități merită mai mult respect. Că la rândul lor nici ei nu sunt drepti,— aceasta nu e o scuză. Fiecare cu răspunderea lui.

E. LOVINESCU.

Dezavuarea d-lui Goldiș.— La discuțiile Marelui Sfat transilvănean când unul din oratori a pronunțat numele M. S. Regelui, toată sala s'a ridicat în picioare. Acolo sentimentul dinastic e o realitate de mult; și e o cheazășie de mare cumințenie când temperamentele cele mai deosebite ale unui popor, au cel puțin un sentiment adânc asupra căruia cu toți cad de acord. E ceva ca sufletul și unitatea unei mulțimi. Din toată asistența, p. *Ministru socialist Flueraș* și tovii săi, au crezut că e semnul unei mari distincții sufletești, ca să stea jos, palmuind astfel sentimentul unei întregi

adunări, izbucnit spontan într'un semn de respect. S'a întâmplat ceia ce *trebuia* să se întâmple, ori de câte ori ești victima unei brutalități: riposta a fost deopotrivă cu violența atacului. Incidentul se putea regreta, actul socialistilor putea fi *ertat*, în nici un caz *justificat*. Căci e în adevăr justificarea unui fapt când *dezavuezi* urmările lui firești! D. Goldiș, ca și d. Flueraș sftenic al al aceluiaș rege, a găsit de cuviință, în loc să reprezinte o cumpănă între sentimentul adunării și insolența socialistilor față de Coroană, să incline protecția sa nu de partea *cu adevărat jicnită*, ci de partea *provocătorilor*.

Noi avem cele mai bune speranțe în ministrul de culte și instrucție transilvan, — dar iarăși știmp că *tactul* e cea mai superioară facultate a inteligenței, fiindcă în el intră mai mult din elementele *ancestrale* de cât ale individului. Cum se face că această prețioasă calitate pentru un om de stat, l'a trădat și de data asta, — poate pentru a doua oară în viața sa de om public? Oamenilor simpatici îndrăznești să le spu mai net erorile, și certare d-lui Goldiș fiindcă... mie foarte simpatic. Mi-a drag tot atât pe cât de drag mi-e adevărul.

Mă rog, liber e un socialist

care n'are pretenția d-lui Flueraș de a fi și a rămânea ministru, să se dedea în public la ori ce soi de manifestări în contra coroanei; — dar a acceptat rolul de sfetnic al regelui, atunci după cum nu te poți duce descheiat la vestă căne îi prezinți decretule tot așa e elementar lucru să fii față de El civilizat și respectos în orice împrejurare.

Măcar atâta lucru putem cere unui socialist de stat, — căci poiteja la cei cari nu sunt socialiști, o cerem tot'd'auna, *indiferent de nuanță!* Pentru ei însă facem și excepția asta. Suntem prea pretențioși?

Dacă bușteanului care ne vine din pădure, îi trebuie netezirea unei rândele, ca să-l acceptăm fotoliu. — "oare socialistului sare va ședea pe coșcoaga fotoliu ministerial, să nu-i pretindem să fie cât de cât, tras nițel la rându?"

Așteptăm ca d. Goldiș să dezavueze impertinența socialiștilor de la Marele Sfat.

Cât despre afirmarea sa că „*internațională*” nu e o trădare a patriotismului, — merită să fie discutată, — fiindcă afirmația e prea generală și ține de o mulțime de condițiuni spre a fi adevărată. Vom discuta-o.

D. Nanu.

„*Chemarea*” și Idealul social. — Citim în *Chemarea* din 12 August: „Șacalii reacțiunii își arată colții! (Cațavencu redivivus!) Alături de unanimitatea presei burgheze, dar mai tare, mai sălbatec, și mai strident decât dansa, „Epoca” epigonilor lui Filipescu mărăe și latră în numărul de eri împotriva *bolșevicilor!*” — Noi știam că un câine latră pe un om; — dar să susții că oamenii pot lătra la niște câini, asta numai niște pervertiți sexuali ca admiratorii lui Jean Dimitriu, o pot concepe. — Dar, continuăm cu citarea: „Ziarul mânuchiului de boernași ratați și decavați, grupați în jurul moștenitorului unui nume, își dă arama pe față și întinde bale veninoase asupra unui *ideal social și politic care nu e al său*”.

A te atinge de *idealul bolșevic*,

înseamnă a arunca... bale veninoase! *Va să zică e lucru clar! Trotzki care a publicat în uzurile sale că asasinatul este una din din armele admise de bolșevici în lupta dintre clase,—are un jurnal în București și un reprezentant al tovarășilor săi, în Cocea. D-sa va fi șeful guvernului bolșevic în România idealului bolșevist (fie la el acolo!)—Și omul acesta se plimbă liber, ba și discută în public și apără un ideal, — al unor bandiți cu care suntem în plină luptă la Nistru.*

Ziarul *Le Temps* se mira deunăzi cum s'a permis funcționarea asociației C. G. T. în mijlocul Franței, cum i s'a îngăduit creșterea și imputernicirea ei asemenea unui cancer, — până la proporția unei primejdii naționale! Și noi, să nu învățăm nimic din această tardivă părere de rău a celor pățiți, și să nu ne desinfecțăm de *ascarizii* sociali de soiul lui Cocea, de cât prea târziu și fără folos, când ei pot perfora — exact ca și *ascarizii* intestinali — organismul demult slăbit al vieții noastre naționale? Că atunci se vor găsi mulți patrioți să-i suprime pur și simplu, este sigur. Dar nu este nedemn să ajungem la arma *asasinatului*, cum o ridică în principiu șeful lui Cocea, lăsând spontaneității populare grija să-i suprime, — și nu e mai cuminte ca judecarea lui s'o incredințăm acum *reflexiunii calme și ne pătimase a tribunalelor constituite ale țării?* Nu e n'ai bine să oprești mâna criminală a incendiarului în momentul când pune torța distrugătoare, — de cât să-l ucizi când pielea lui nu mai poate răscumpara dezastrul acțiunii de propagandă?

Nădujduim, că după cum a-larma dată de noi, a pus capăt moralismului lui Cezar Petrescu, în curând *idealiștii* bolșevicilor declarată de la *Chemarea*, îl vor urma pe aciași cale apucată, spre purificarea atmosferei noastre.

Scriitorii vinovați, și-au plătit tributul. E rândul gazetarilor tot așa de primejdioși.

S. M.

Impietate literară. — În *Glasil Bucovinei*, din 23 Iulie, sub iscălitura unui domn din Botoșani, C. Iordăchescu, găsim un foileton cu titlul „*Vrăjmași și protectori ai lui Eminescu*”. După câte-va crâmpene din scrisorile Henrietei și după articolașul *Ironie* al lui Carageale — scris, de sigur, *ab irato*, — acest domn din Botoșani vrea să dovedească nici mai mult nici mai puțin, că Maiorescu nu numai că n'a sprijinit cu nimic pe Eminescu, ci l'a și exploatat. „Ceia ce a făcut T. Maiorescu, punându-l la munca de salahor de la *Timpul* care, pe deasupra, i-a atras atâtea dușmăni, este condamnatibil”.

Mai mult de cât atât, acest implacabil censor de la Botoșani lunecă și la insinuații grave. Ce a făcut Maiorescu cu banii depe editura poeziilor lui Eminescu?... „Câte exemplare s'au vândut din aceste 4 ediții? Cât costa hârtia și tiparul? Cât a primit Eminescu? Cine a beneficiat de rest?”.

Iată ce enormități se pot scrie de mâni impii în preajma marelor morminte ce abia s'au închis!

S.

POȘTA REDACȚIEI

E. Bejan, Bazargic. — Nu merge *De departe*. Trimeteți-o domnișoarei, căreia îi e dedicată și atât.

I. Aroneanu, Com. Socia. — Sunt îngrozitoare. Leul trimis în plic l'am dat unui cerșetor.

Em. Pop., Bazargic. — Și *Privighitoarei* și *Moartea* și *Viața* au sonorități și factură. Cred că o să veniți curând la lumină, cu lucruri frumoase în care se va vedea și inspirația.

Tudor Nicola. — Trudă de cuvinte.

V. Valdemar. — Reminiscență eminesciană în *In altă lume* și chiar și în *Sonete*.

I. Râș. — *Tango* și *Gina* sunt publicabile. Nu însă la *Sburătorul*.

Dem. Bass. — E câte ceva în fiecare poezie dar nu e realizat încă.

I. Zorel. — Ciripire, nevinovată încă.

D. — Sunt lucruri bunele în

Tânguirea d-tale. Mai trimete-ne ceva. Și nu uita să ne dai și numele.

Huțulescu. — Naivități.

I. Purcaru. — Inițierea d-tale literară e înduioșătoare. Poezia e încă naivă.

V. Cazan-Glossa trezește o amintire srivitoare. Lăsați poeziile cu forma fixă. Devin o gimnastică de cuvinte, cum e cazul încercării d-voastre.

Spiridon. — Am citit tot caetul de versuri cu mare atenție. Sunt versuri; unele de o factură izbită. Nu sunt încă poezie. Nu-mi cereți să vă trimit caetul îndărăt. E o sarcină pe care nu mi-o pot lua și o refuz tuturor din principiu.

Căpitan Const. A. — *Cântecel* *Tavernei* sunt nepublicabile.

A. Gabriel. — În *Spre dragoste* parcă licărește ceva. Desigur însă că va mai trebui mult până ce veți produce lucruri care să poată înfrunta tiparul.

Anghel St., licențiat în drept, publicist. — Dacă și volumul d-voastră e atât de îngrozitor ca „poezia” ce ne-o „înmanați spre inserare”, atunci săntem fericiți că nu ne-a parvenit „*Din Captivitate*”.

Panior. — Inflăcărarea d-tale patriotice e respectabilă, versurile însă sânt o nenorocire. Dacă le-am tipări, ni-e teamă că am pierde banatul din pricina lor, ceea ce nici d-tale nu ți-ar place. Va să zică la coș!

I. N. Pârulescu — *Invierea* ne îndreptățește să vă îndemnăm să mai încercați.

Const. Purcariu, Târgoviște — Cu multă mărinimie ne îngăduiți să îndreptăm rima și ritmul la epigramele d-tale, iar la poezie chiar să suprimăm ce-i de prisos. Mulțumim de îngăduință, dar preferăm pe scriitorii care nu ne dau voe să schimbăm nici măcar o virgulă. D-ta, rămânând un cititor al literaturii, vei fi mai simpatice decât stricând hârtia, care e enorm de scumpă în zilele de azi...

Redacția Sburătorului către Locotenent Nicolescu D. Ioan — Avem onoare a vă anunța că descrierea de față s'a pus la coș.

A apărut No. 7 din

Sectura pentru toți

:: MAGAZIN ILLUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Cu următorul sumar :

- Carpații . . . . . *E. Lovinescu*
Judecata lui Prometeu (teatru) . *Victor Eftimiu*
Suveranii în Ardeal (Oradea
Mare, Careii Mari, Bistrița-Nă-
săud, Cluj, Turda, Alba Iulia,
Sibiu, Făgăraș) . . . . . *N. Davidescu*
Suveranii în Ardeal (În județul
Hunedoara, Brad, la minele de
aur, la mormântul lui Avram Iancu
în Abrud) . . . . . *Radu Cosmin*
Refugiații (poezie) . . . . . *Alexandrina Scurtu*
Gornistul (schiță de războiu) . . *Maior St. Tătărăscu*
Literatura prizonierilor noștri
din Germania : Moș Crăciun . *Ion Rohan*

Acest număr este ilustrat cu 50 de vederi luate din
vizita Suveranilor noștri în Ardeal

Abonamentele se fac la **Librăria ALCALAY & Co.**

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 3

LIBRARIA
ALCALAY & COMP.
 BUCUREȘTI

CENTRALA : Calea Victoriei, 37

SUCURSALA : Str. Lipsani, 88

Noutăți Literare

- Intunerie și Lumină* de Ion Al. Brătescu-Voinști. 4.50
In lumea Dreptății de Ion Al. Brătescu-Voinști. 5.—
Pagini de Război de E. Lovinescu . . . . . 4.—
Da Capo de Radu D. Rosetti . . . . . 5.—
Ape adânci de Hortensia Bengescu-Papadat . . . . . 7.—
Bimbașa-Sava de I. Peretz . . . . . 6.—
Toader Nebunul de Alfred Moșoiu . . . . . 6.—
Dezertorul de M. Sorbul . . . . . 5.—
Răzburarea de M. Sorbul . . . . . 5.—
Rozina de Claudia Millian . . . . . 6.—
Garoafe Roșii de Claudia Millian . . . . . 2.—
Fata din Dafin de Sc. Froda și A. Maniu . . . . . 5.—
Ruguri de Ion Sân-Georgiu . . . . . 3.—
Cele două Români de G. Rotică . . . . . 4.—
O iubire, roman de E. Todie . . . . . 5.—
In Robie, Amintirile unui prizonier român in Bulgaria,
 de V. Panta . . . . . 5.—
In sborul Șoimilor de N. Popescu-Duțu 2.50

•• De vânzare la toate librăriile din Capitală și Provincie ••